

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 3/2009 vp

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta (VNS 4/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ulkoasiainministeri Alexander Stubb
- maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thors
- ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Värynen
- suurlähettiläs Jan Store, Suomen pysyvä edustusto EU:ssa
- EU-asioiden valtiosihteeri Kare Halonen, valtioneuvoston kanslia
- osastopäällikkö Ritva Koukku-Ronde, osastopäällikkö Pilvi-Sisko Vierros, ulkoasiainsih-

teeri Esko Männistö, ulkoasiainsihteeri Lauri Voionmaa ja erikoistutkija Hiski Haukkala, ulkoasiainministeriö

- edustuston päällikkö Eikka Kosonen, Euroopan komission Suomen edustusto
- Director Andres Kasekamp, Estonian Foreign Policy Institute
- yhteyshenkilö Johanna Liukkonen, YK:n kehitysohjelma - UNDP
- pääsihteeri Rilli Lappalainen, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys - Kehys ry
- toimitusjohtaja Sixten Korkman, ETLA
- johtaja Teija Tiilikainen, Eurooppa-tutkimuksen verkosto
- kehityspoliittinen sihteeri Terhi Ylikoski, KEPA - Kehitysyhteistyön palvelukeskus
- yksikönpäällikkö Suvi Virkkunen, Kirkon ulkomaanapu
- puheenjohtaja Esko Aho, Suomen EU-jäsenyysneuvotteluvaltuuskunta
- professori Jaakko Hämeen-Anttila.

VALTIONEUVOSTON SELONTEKO

Valtioneuvoston Suomen EU-politiikkaa koskevan selonteon tarkoituksena on antaa kokonaiskuva Suomen EU-politiikkaa ohjaavista periaatteista, sisällöllisistä painopisteistä ja EU-vaikuttamisen kehittämisestä. Suomen painopistealueeksi on määritelty kansalaisten Eurooppa, menestyvä Eurooppa ja globaali johtaja. Valtioneuvosto antaa kevätkauden 2009 aikana erilli-

sen Itämeri-selonteon, joten siksi selonteko ei käsittele Itämerta eikä Pohjoista ulottuvuutta. Lisäksi valtioneuvoston EU-sihteeristö tarkastelee erillisessä hankkeessa vuoden 2009 aikana EU-asioiden yhteensovittamisjärjestelmää, EU-vaikuttamisen käytännön keinoja ja niihin tarvittavia resursseja.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ulkoasiainvaliokunta pitää valtioneuvoston antamaa EU-selontekoa tarpeellisena ja oikea-aikaisena hankkeena juuri ennen Euroopan parlamentin ja uuden komission toimikausien alkua. Kyseessä on ensimmäinen valtioneuvoston eduskunnalle antama EU-selonteko, joka ei ole sidottu Euroopan unionin perustamissopimusten muutoksiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto tuo eduskuntaan vastaavia selontekoja, joiden pohjalta eduskunta käy keskustelun Suomen EU-politiikan keskeisistä tavoitteista sekä EU-politiikan linjauksista. Sopiva ajankohta valiokunnan näkemyksen mukaan tällaisille selonteille voisi olla joko hallituskauden alku, ennen Euroopan parlamentin ja komission toimikausien alkua tai silloin, kun Euroopan unionin toiminnassa tapahtuu jotain merkittäviä muutoksia.

Valtioneuvoston EU-selonteossa ulkoasiainvaliokunnan toimialaan kuuluu osuus, jossa kuvataan unionin tahtotila vuonna 2020 globaalina johtajana. Selonteossa määriteltyjen tahtotilojen mukaan vuonna 2020 EU on yhtenäinen globaali toimija, joka puhuu yhdellä äänellä kaikissa keskeisissä maailmanpolitiikan kysymyksissä. EU on ilmastopolitiikan suunnannäyttävä ja maailman johtava matalahiilinen talousalue. Sillä on yhtenäinen edustautuminen kansainvälisissä järjestöissä sekä oma paikka YK:n turvallisuusneuvostossa. Lisäksi EU on kansainvälinen turvallisuuden vahva tuottaja sekä tehokas kokonaisvaltainen kriisinhallinnan toimija. EU:n lähinaapurit — Välimeren alue, Itäisen kumppanuuden ja Keski-Aasian maat sekä Venäjä — ovat omaksuneet keskeiset eurooppalaiset normit, ja sisämarkkinat ulottuvat tähän naapurustoon laajan eurooppalaisen vapaakauppa-alueen osana. Ulkoasiainvaliokunta pitää valtioneuvoston tahtotiloja perusteltuina. Valiokunta pitää EU:n edustautumista YK:n turvallisuusneuvostossa oikeana tavoitteena, mutta huomauttaa sen edellyttävän sekä nykyisten pysyvien jäsenten Ison-Britannian ja Ranskan luopumista paikoistaan että EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspo-

liittisen päätöksenteon vahvistumista. Olisi myös tärkeää, että EU voisi esiintyä yhdellä äänellä Bretton Woods -järjestöissä, Maailmanpankissa ja kansainvälisessä valuuttarahastossa.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että EU-jäsenyys on Suomelle arvovalinta ja Suomen aseman määrittäjä niin Euroopassa kuin maailmassakin. Selonteossa todetaan, että Euroopan unionin toiminnan on pohjauttava selkeille perusarvoille, kuten demokratian, ihmisoikeuksien, tasa-arvon, oikeusvaltioperiaatteen, avoimuuden ja kestävän kehityksen edistämiseksi. Valiokunta painottaa, että Euroopan unionin toimielimet yhdessä jäsenvaltioiden kanssa ovat myös vastuussa siitä, että nämä arvot toteutuvat niin unionin sisäisessä kuin ulkoisessakin toiminnassa. Sitoutuminen edellä kuvattujen arvojen toteuttamiseen asettaa samalla myös todellisen haasteen unionin johdonmukaiselle ja kokonaisvaltaiselle toiminnalle. EU:n on toimittava johdonmukaisesti erityisesti ulko- ja kauppasuhteissa oman arvoperustansa mukaisesti. Unionin arvojen toteutuminen yksittäisissä päätöksissä ja poliittisissa linjauksissa heijastaa myös unionin kykyä globaaliin johtajuuteen.

Ulkosuhteet. Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden hoidon tärkeä kanava. Euroopan unionilla on vakiintuneet yhteistyömuodot kaikkien merkittävien kolmansien maiden sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa. Valiokunta toteaa, että Euroopan unionin kautta Suomella on myös mahdollisuus vaikuttaa välillisesti G20-ryhmän kaltaisiin foorumeihin. Euroopan unionin jäsenenä Suomi saa merkittävästi painoarvoaan suurempaa tukea itselleen tärkeiden kysymysten edistämiseksi niiden kytkeytyessä unionin laajempaan asialistaan esimerkiksi Euroopan unionin ja Venäjän välisessä yhteistyössä. Euroopan unionin ja Venäjän välille tarvitaan vakaa kumppanuussuhde, jonka kautta voidaan turvata laajalainen yhteistyö hyödyntäen Venäjän ja unionin keskinäisriippuvuutta. Valiokunta edellyt-

tää Suomen toimivan aktiivisesti unionin Venäjä-yhteistyön kehittämisessä.

Maailmanlaajuisista yhteisistä haasteista johdun Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisessä yhteistyössä on nyt vaihe, jolloin on mahdollista syventää osapuolten suhteita merkittävästi. Talouden, tutkimuksen ja innovaatioiden lisäksi Yhdysvallat ja Euroopan unioni voivat parhaimmillaan yhteiseltä arvopohjalta vahvistaa yhteistyötään esimerkiksi kestävä kehityksen edistämässä, köyhyyden torjumisessa ja ilmastopoliitikassa sekä ajankohtaisen talouskriisin hoitamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi on aktiivinen myös EU:n ja Yhdysvaltojen välisen yhteistyön uusien avausten etsimisessä.

Unionin toiminta. Euroopan unioni ei ole saavuttanut maailmanpolitiikassa sitä painoarvoa, joka sille olisi mahdollinen maailman suurimpana talous- ja kauppa-alueena sekä kehitysavun antajana. Yksi syy valiokunnan käsityksen mukaan tähän on se, että Euroopan unionilla on ollut vaikeuksia löytää yhteistä ääntä joissain keskeisissä ulkopoliittikan kysymyksissä. Jäsenvaltioiden kannoissa heijastuvat usein sisäpoliittiset syyt. Epäyhtenäinen toiminta on valiokunnan arvion mukaan heikentänyt unionin asemaa ja uskottavuutta. Tämä on näkynyt myös unionin Venäjän suhteiden hoidossa.

Johtajuus. Euroopan unionilta odotetaan vahvempaa johtajuutta erityisesti globalisaation hallintaan liittyvissä kysymyksissä. Päätöksiin on investoitava poliittista tahtoa, ja niistä on käytävä ilmi keskinäinen luottamus siihen, että kaikkien jäsenvaltioiden etu hoidetaan parhaiten yhtenäisellä unionipoliitikalla. Euroopan unionin on myös osoitettava sitoutumista omien päätöstensä täytäntöönpanossa.

Talouskriisin ja Lähi-idän tilanteen hoitaminen ovat valiokunnan mielestä osoittaneet sen, että unionin toiminta tehostuu, jos jäsenvaltioiden valtion- ja hallitusten päämiehistä koostuvan Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja jäsenvaltioiden kantojen yhteensovittamisen lisäksi pystyy myös näkemään unionin kokonaisedun kannalta oikeita ratkaisulinjoja sekä ryhtyy ri-

peästi toimivaltansa puitteissa niiden edellyttämiin toimenpiteisiin. Lissabonin sopimuksessa määriteltä pysyvä Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja voi siten parhaimmillaan merkittävästi vaikuttaa unionin aseman vahvistumiseen maailmanlaajuisena toimijana samoin kuin lisätä unionin näkyvyyttä kansalaisten silmissä. Edellytyksenä kuitenkin on se, että puheenjohtajan ja komission välille ei synny kilpailuasetelmaa, vaan molemmat toimivat läheisessä yhteistyössä.

Johdonmukaisuus. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä neuvoston työssä on entistä paremmin paineutettava johdonmukaisen politiikan toteutumiseen. Valiokunta korostaa yleisten asioiden neuvoston roolin tärkeyttä johdonmukaisuuden takaajana sen valmistellessa Eurooppa-neuvoston kokouksia. Unionin sisäinen ja ulkoinen toiminta on nähtävä kokonaisuutena. Unionin ulkoisen toiminnan tavoitteiden saavuttaminen edellyttää niiden huomioimista myös unionin sisäpolitiikassa. Maailmanlaajuinen ruokakriisi on osoittanut muun muassa sen, miten kiinteästi unionin maatalous- ja kauppapolitiikkaa koskevat päätökset heijastuvat unionin ulkopuolisiin maihin ja erityisesti kehitysmaihiin (UaVM 8/2008 vp). Valiokunta pitää myös tärkeänä, että EU:n ulkosuhdehallinnon kehittämisen tavoitteena on kokonaisvaltainen ja tehokas asioiden valmistelu.

Yhteisömenetelmä. Suomen toimintalinja unionissa perustuu selonteon mukaan vahvoille instituutioille ja yhteisille säännöille, mikä ilmenee käytännössä ns. yhteisömenetelmän tukemisena. Keskeinen toimielin tässä järjestelmässä on komissio, jonka tehtävänä on varmistaa, että toiminta on unionin kokonaisedun mukaista ja jäsenmaiden kannalta tasapainoista. Komissio ei toimivaltansa rajoista tai muista syistä johdun välttämättä ole kaikissa asioissa vahva toimija, ja silloin vaikutuskanavat on haettava muualta. Yhteisen kauppapolitiikan johtamisessa komissio toimii tehokkaasti ja asiantuntevasti. Valtioneuvoston johtopäätös pyrkimyksestä yhteisöllisyyden ja määränemmistö päätöksenteon laa-

jentamisesta muuhunkin EU:n ulkoiseen toimintaan on siten valiokunnan näkemyksen mukaan oikea. Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisessa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan unionin sisämarkkinat luovat myös edellytyksen unionin tehokkaalle ulkoiselle toiminnalle. Tässä mielessä toimintakykyinen komissio on unionin työn moottori myös toimivaltaansa laajemmassa merkityksessä. Toimivat sisämarkkinat luovat pohjan unionin vahvuudelle maailmanlaajuisena toimijana.

Eriytyvä integraatio. Ulkoasiainvaliokunta painottaa valtioneuvoston tavoin yhteisten normien ja pelisääntöjen ensisijaisuutta unionissa, vaikka unionin jäsenvaltioiden erivauhtinen integraatio onkin jo tosiasia. Selonteon mukaan Suomen oman vaikutusvallan takia on tärkeää olla mukana kaikessa olennaisessa yhteistyössä, mutta eriytyvää integraatiota koskevat hankkeet arvioidaan tapauskohtaisesti. Valiokunta pitää tätä lähtökohtaa perusteltuna ja korostaa, että arviointia tarvitaan myös sen suhteen, onko eriytyvän yhteistyön käynnistäminen kulloisessakin asiassa perusteltua. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että Suomi on jo aikaisessa vaiheessa linjannut osallistuvansa Lissabonin sopimuksen mahdollistamaan sotilaallisia kykyjä kehittävään pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön.

Solidaarisuus. Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta on rakennettu muun muassa Lissabonin sopimukseen kirjatulla ja oikeudellisesti sitovalla keskinäisellä avunantovelvoitteella sekä yhteisvastuulausekkeella. Käytännössä unionin jäsenmaiden solidaarisuutta on jo testattu energiaturvallisuuden ja viimeksi talouskriisin hoidossa. Valiokunta huomauttaa, että jäsenvaltioiden välinen solidaarisuus sen paremmin kuin poliittinen tahtokaan toimia yhdessä eivät synny tai pysy yllä itsestään. Siksi olisi olennaista rakentaa jäsenvaltioiden välille sellaisia unionin sisäisiä yhteistyömuotoja, jotka kasvattaisivat keskinäistä luottamusta.

Turvallisuuspoliittinen valinta. Euroopan unionin jäsenyys on Suomelle perustavanlaatuinen turvallisuuspoliittinen valinta. Suomi on sitoutu-

nut antamaan muille jäsenvaltioille apua Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteen mukaisesti ja odottaa muiden jäsenvaltioiden toimivan samoin. Ulkoasiainvaliokunta pitää tätä Suomen turvallisuuspolitiikan kannalta merkittävänä ja johdonmukaisena linjauksena. EU-maiden kesken on olemassa käytännön valmiuksia avunantamiseen, ja tämä valmius yhdistettynä EU-maiden tiiviiseen poliittiseen yhteenkuuluvuuteen tekee avunantovelvoitteesta merkittävän. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä on selvää, että myös käytännössä sotilaallista apua voidaan EU-maiden kesken antaa ja että tämän avun mahdollisuus itsessään muodostaa merkittävän unionin jäsenvaltioita suojaavan pelotteen. Luonnollisesti institutionaalisten rakenteiden kehittäminen tässä tarkoituksessa olisi omiaan lisäämään näitä valmiuksia.

Kriisinhallinta ja kehitysyhteistyö. Euroopan unionin kriisinhallintaoperaatiot ovat entistä vaativampia, mitä ulkoasiainvaliokunta pitää loogisena seurauksena siitä, että Euroopan unioni kantaa tätä kautta globaalia vastuutaan. Euroopan unionin kokonaisvaltainen kriisinhallintakonsepti, jossa yhdistyvät sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan keinot kehityspolitiikkaan ja humanitaarisen avun toimiin, tekee unionista kriisinhallinnan tehokkaimman toimijan kansainvälisesti arvioituna. Ulkoasiainvaliokunnan mielestä Euroopan unionin on entistä enemmän pyrittävä suuntaamaan toimintaansa kriisejä ja konflikteja aiheuttavien perussyiden selvittämiseen sekä konfliktien puhkeamisen estämiseen. Kriisinhallintatoimien on oltava riittävän pitkäkestoisia, jottei luhistuneisiin yhteiskuntiin jätetä kytämään uusien konfliktien mahdollisuutta. Valiokunnan mielestä Euroopan unionin olisi kehitettävä toimintaansa myös konfliktien välittäjänä. Euroopan unioni koetaan maailmalla usein puolueettomana toimijana, joten se antaa unionille joissain tapauksissa paremmat edellytykset kompromissien löytämiseen kuin yksittäisillä jäsenvaltioiden edustajilla on. EU on merkittävä kehitysyhteistyötoimija, ja siksi olisi syytä tehostaa EU:n kautta toteutettavan kehitysyhteistyön vaikuttavuutta.

Laajentuminen. Selonteon mukaan laajentuminen on vakauttanut Eurooppaa ja samalla lisännyt EU:n omaa painoarvoa ja taloudellista elinvoimaa. Unionin jäseneksi pääsee, kun täyttää jäsenyydelle asetetut ehdot. Jäsenyyden ehdoista kiinnipitäminen on sekä unionin että hakijamaan etu. Näihin näkemyksiin valiokunnan on helppo yhtyä. EU-jäsenyyismahdollisuuden todetaan kannustavan unionin ulkopuolella olevia eurooppalaisia maita myönteisiin muutoksiin. Turkin esimerkki osoittaa kuitenkin, että pelkkä jäsenyyismahdollisuus ei välttämättä kanna hakijamaassa vuodesta toiseen. Turkki on tietoinen vahvasta roolistaan alueellisena toimijana ja nähtäväksi jää, riittääkö EU:n vetovoima — kauppa, hyvinvointi ja eurooppalaiset arvot — motivoimaan Turkin EU-jäsenyyden edellyttämiin muutoksiin. Useita vuosia kestävät EU-jäsenyysneuvottelut edellyttävät myös unionilta ja sen jäsenvaltioilta sitoutumista prosessiin, jotta unioni koetaan luotettavaksi neuvottelukumppaniksi.

Lähialueet. Valiokunta pitää tärkeänä, että unioni kehittää Itäisen kumppanuuden kaltaisia yhteistyömuotoja, joiden avulla pystytään tarjoamaan laajentumisprosessin ulkopuolisille maille hyvinvointia ja turvallisuutta edistävä yhteistyökehikko. Poliittisen ja taloudellisen yhteistyön edistämisen lisäksi on vahvistettava alueen demokratiakehitystä, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa. Valiokunnan mielestä unionin olisi jatkossa perehdyttävä huolellisesti myös arktisen alueen kasvavaan merkitykseen. Valiokunta korostaa myös Pohjoisen ulottuvuuden ohjelman tehokasta toimeenpanoa. Samoin erityistä huomiota on kiinnitettävä Itämeren vakavan ympäristöllisen tilan parantamiseen.

Väestönkasvu ja maahanmuutto. Maapallon väkiluvun ennustetaan kasvavan noin 10 miljardiin vuoteen 2050 mennessä. Väestönkasvu on joidenkin arvioiden mukaan rajuin muutos, joka koskaan kohtaa koko ihmiskuntaa. Väestönkasvu vaikuttaa energian ja luonnonvarojen riittävyyteen. Väestönkasvun hallinta edellyttää köyhyyden vähentämistä maailmasta. Ulkoasi-

ainvaliokunnan mielestä Euroopan unionilla pitää olla keskeinen rooli, kun pohditaan niitä toimenpiteitä, joita tarvitaan väestönkasvun ja siitä johtuvien moniulotteisten seurausten hallitsemiseksi. Väestömäärillä on vaikutuksia myös maahanmuuttovirtojen syntymiseen. Vaikka Euroopan unionin oma demografinen kehitys asettaakin unionille haasteen työvoiman riittävyydestä, on maahanmuuttoa valiokunnan mielestä käsiteltävä myös laajempaan kysymyksenä.

Perus- ja ihmisoikeudet. Ulkoasiainvaliokunta on aiemmissa mietinnöissään (UaVM 8/2008 vp ja UaVM 2/2006 vp) perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 36/2006 vp) viitaten todennut, että unionissa kehitettäisiin järjestelmällinen tapa, jolla EU-säädösehdoitusten johdonmukainen ja riittävä ennakkovalvonta perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta toteutettaisiin. Valiokunta pitää edelleen tällaisen menettelyn luomista tarpeellisena.

Vaikuttaminen. Valtioneuvoston EU-selonteko itsessään parantaa Suomen vaikutusmahdollisuuksia Euroopan unionissa esimerkiksi tulevan komission ohjelmaan vaikuttamisessa. Tavoitteiden määrittelyä haasteellisempaa voi kuitenkin olla löytää ne päivittäiset keinot, joiden avulla Suomi voi vakuuttaa muut jäsenvaltiot tavoitteidensa saavuttamisen taakse. Se edellyttää aktiivista otetta kaikilta niiltä, jotka osallistuvat eri tasoilla Suomen kantojen määrittelyyn. Jokaisen jäsenvaltion etu on huolehtia siitä, että sen kannat välittyvät neuvottelukumppaneille selkeiden ja tehokkaiden vaikuttamiskanavien kautta. Vaikuttamisessa pääpaino on asioiden ennakoimisessa, mikä edellyttää tiivistä yhteistyötä kaikkiin unionin instituutioihin sekä jäsenvaltioihin.

Ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaan Suomen kansallisten kantojen yhteensovittamismenettely ei kaipaa suuria uudistuksia. Eduskunnan vaikutusmahdollisuudet ja tiedonsaanti EU-asioiden valmistelussa ja kantojen määrittelyssä on säädetty perustuslaissa. Ne takaavat jokaiselle kansanedustajalle valiokuntatyön kautta mahdollisuuden vaikuttaa Suomen kantojen

muotoutumiseen. Eduskunta on haluamallaan painoarvolla myötävaikuttamassa yhdessä valtioneuvoston kanssa jokaisessa päätöksessä tai poliittisessa linjauksessa, joka tehdään Euroopan unionin ministerineuvostossa tai Eurooppa-neuvostossa. Jotta eduskunnan valiokuntatyöskentely voidaan tehdä asianmukaisesti, on valtioneuvoston toimitettava EU-asiat eduskunnan käsiteltäviksi riittävän ajoissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa pohditaan myös niitä käy-

tännön keinoja, joiden kautta eduskunta voi tarvittaessa olla mukana vahvistamassa Suomen ennakkovaikuttamista.

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pertti Salolainen /kok
vpj. Markku Laukkanen /kesk (osittain)
jäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Pekka Haavisto /vihr
Eero Heinäluoma /sd (osittain)
Liisa Jaakonsaari /sd
Antti Kaikkonen /kesk
Antti Kalliomäki /sd
Ilkka Kanerva /kok (osittain)
Tanja Karpela /kesk

Kimmo Kiljunen /sd
Katri Komi /kesk
Annika Lapintie /vas
Elisabeth Naucclér /r
Aila Paloniemi /kesk (osittain)
Pekka Ravi /kok (osittain)
Ben Zyskowitz /kok
vjäs. Kimmo Sasi /kok (osittain)
Erkki Tuomioja /sd (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna Hulkkonen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Hallitus ammentaa taloudelliset EU-oppinsa edelleenkin säätelemättömän rahan ajatuksesta. Säätelemätön suuren rahan ahneus on tuottanut ennen näkemättömän, maailmanlaajuisen talousahdingon, ja se syöksee vielä työttömyyteen miljoonat ihmiset.

EU:ssa on voitu onneksi sopia jäsenmaiden yhtäaikaista elvyttävistä toimista, mutta niiden kokonaismitoitus on tilanteen vakavuus huomioon ottaen jäänyt vaatimattomaksi. Valitettavasti niiden kohdentumisessa eivät riittävästi ole saaneet sijaa elvyttävät investoinnit energian säästöön tai uusiutuviin energiamuotoihin. Runsaasti energiaa tuhlaavan ja runsaan ylikapasiteetin omaavan autoteollisuuden pelastaminen ei sellaisenaan täytä tulevaisuuden tavoitetta vähäisestä energian käytöstä.

Ongelmien ehkäisyn kannalta on pulmallista se, että yhdessäkään tahtotilassaan hallitus ei olisi halukas suitsimaan keinottelua, veroshoppailua tai työvoiman polkumyyntiä. Taannoinen G20-kokouksen lopputulos oli kansainvälisen verokeinottelun estämisen näkökulmasta sangen vaatimaton.

Suomi ja EU seisovat tienhaarassa. Vaihtoehtoina ovat joko ihmisten Eurooppa tai rahan Eurooppa. Vasemmistoliitto valitsee ihmisten Euroopan. Sen toteutuminen edellyttää syvällisiä muutoksia talouden rakenteissa, tuloerojen ja palkkasyrjinnän poistamista, työtä rasismia ja muukalaisvihaa vastaan sekä aitoa ja aktiivista tasa-arvon tavoittelua.

Euroopan unioni ei ole ollut sellainen tie oikeudenmukaisuuden ja sosiaalisuuden lisäämiseen, jota se voisi olla. Yksittäinen jäsenmaa voi joutua EU-oikeuteen markkinavapauksien rikkomisesta, mutta haastetta ei tule köyhyyttä ja huono-osaisuutta aiheuttavasta politiikasta. Kuitenkin EU voisi olla myös sosiaalisesti vastuullinen. Sosiaalinen ulottuvuus saisi ylittää markkinaulottuvuuden.

Hallituksen tavoitetiloihin sisältyy se, että 2020-luvulla EU on johtava uusiutuvan energian tuottaja, samoin kuin se, että EU on ilmastopolitiikan suunnannäyttäjä. Nämä tavoitteet ovat hyviä ja perusteltuja. Tietenkin olisi ollut hyvä, mikäli näitä olisi voitu jollakin tavoin vielä konkretisoida.

Itämeri on lähes EU:n sisämeri, vain Pietarin ja Kaliningradin alueen kohdalla Itämereen ulottuu unionin ulkopuolinen Venäjä. Näin ollen Itämeren kohtalo on ennen kaikkea unionimaiden vastuulla. Pidän valitettavana, että Itämeren osalta hallitus ei ole muotoillut tavoitetilaa.

EU:ssa on voitu sopia yhteisesti liikenneverkkojen kehittämisestä ja esimerkiksi uusille autoille asetettavista päästövaatimuksista. Valitettavasti toimenpiteet eivät aina ole olleet riittävän kunnianhimoisia. Nyt tarvittaisiin voimakasta panostusta raideliikenteen kehittämiseen, mikä Suomen näkökulmasta tarkoittaisi esimerkiksi tehokasta ja toimivaa ratayhteyttä Baltiasta Keski-Eurooppaan ja sieltä edelleen eri puolille unionia.

Hallituksen tavoitetilana 2020-luvulle on, että EU on yhtenäinen globaalitoimija, joka puhuu yhdellä äänellä kaikissa keskeisissä maailmanpolitiikan kysymyksissä. Mainitaan myös EU:n jäsenyys YK:n turvallisuusneuvostossa. Sisälön osalta hallitus haluaa, että EU on kansainvälisen turvallisuuden vahva tuottaja sekä tehokas kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan toimija. Useiden EU-maiden jäsenyyteen viitataan, mutta hallituksella ei ole Naton suhteen tahtotilaa. Nato ei kuitenkaan sotilasliittoutensa takia ole ongelmaton. Se väistämättä jakaa myös maailmaa. Myös selonteon toive EU:sta tehokkaana kriisinhallinnan toimijana on sikäli vaatimaton, että paino asettuu näin jälkikäteiselle toiminnalle eikä suinkaan ennalta ehkäisevään toimintaan.

On syytä kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että perinteiset ydinasevallat eivät ole vähentäneet ydinaseistustaan siinä määrin kuin se olisi ollut perusteltua. Lisäksi ydinase maiden määrää

on lisääntynyt ja saattaa edelleen lisääntyä. EU:lta ja sen jäsenmailta on syytä edellyttää siksi suurta aloitteellisuutta aseriisunnan edistämiseksi ja sotilasliitot korvaavien kattavien turvallisuusrakenteiden luomisessa.

Pidän myönteisenä, että valiokunnassa osoitettiin tukea esille nostamistani asioista mm. Itä-merta koskevalle ehdotukselle samoin kuin konfliktien ennalta ehkäisylle.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan lausuttavaksi:

Valiokunta edellyttää, että tahtotiloiksi 2020-luvulle hyväksytään:

1. EU yhdessä muiden merkittävien talouksien kanssa on poistanut veroparaatiisit ja saattanut voimaan tehokkaan finanssivalvonnan.

2. EU on saavuttanut korkean sosiaalisen suojelun tason ja kattavan sosiaaliturvan.

3. EU on poistanut alueellaan palkkasyrjinnän ja vähentää aktiivisesti sosiaalista eriarvoisuutta niin unionin alueella kuin globaalistikin.

4. Itämeri on elpynyt ja unioni jäsenmaiden vastaa sen suojelusta.

5. Baltian ja Keski-Euroopan välillä toimii tehokas ratayhteys.

6. EU on kansainvälisesti merkittävä tekijä konfliktien ennaltaehkäisyssä painottaen rauhanomaisten keinojen käyttöä.

7. EU:n toiminnan ansiosta sotilasliitot NATO mukaan lukien on korvattu kattavilla turvallisuusrakenteilla ja ydinaseiden määrä on oleellisesti vähentynyt.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2009

Annika Lapintie /vas.